

ческой структуры современного украинского литературного языка. Определен синтаксический адвербиальный потенциал предложно-падежных форм, его пополнение за счет существительных и их функциональных эквивалентов. Проанализировано соотношение синтетизма и аналитизма в грамматической системе языка, внешней (адвербиальной) направленности исходных именных слов. Выяснен характер симметрии / асимметрии семантико-синтаксической и формально-синтаксической структуры предложений.

Ключевые слова: синтаксическая конденсация, деривация, транспозиция, вторичный предикат, адвербиальная синтаксема, предлог, падеж.

Mezhov Oleksandr. Prepositions how the indexes of syntactic condensation are in processes of derivation. In the article of semantical and morphological variants of adverbial syntaxems, correlation with subordinate clause complex sentences on material of texts modern literary Ukrainian is analysed. Prepositional cases how morphological facilities of expression adverbial syntaxems are in the simple sentences are described. Theoretical problems have been examined against the background of the modern Ukrainian morphological and syntactic structure. The problem of transposition syntactic adverbiale potential of preposition-case forms, principles of classification, varieties of transposition have been ascertained. Correlation of syntacticism and analytism in the modern Ukrainian grammatical system, external (adverbiale) orientation of initial noun word classes has been analyzed. Character of symmetry / asymmetry of semantic-syntactic and formal-syntactic structures of a sentence is elucidated.

Key words: syntactic condensation, derivation, transposition, the secondary predicate, adverbiale syntaxema, preposition, case.

УДК 811.161.2'367.5'367.624

Ірина Мельник

ОБ'ЄКТНІ СИНТАКСЕМИ НА ТЛІ ПРАВОБІЧНОЇ ВАЛЕНТНОСТІ ПРИСЛІВНИКОВИХ ПРЕДИКАТІВ

У статті здійснено цілісний аналіз чотирьох семантичних різновидів правобічних субстанційних компонентів у семантико-синтаксичних позиціях прислівникового об'єкта якісної ознаки, прислівникового об'єкта стану, прислівникового об'єкта якості-відношення, об'єкта стану-відношення відповідно до чотирьох значенневих типів прислівникових предикатів. Схарактеризовано лексичну специфіку аналізованих семантичних різновидів прислівникових об'єктних синтаксем. Проаналізовано особливості диференціації об'єктних семантико-синтаксичних позицій на тлі відмінкової системи сучасної української мови. Вивчено знахідний відмінок як центральний відмінок об'єкта, а також дослі-

джено родовий, давальний, орудний, місцевий і називний відмінки в об'єктній функції, встановлено ієрархічні відношення між ними. Виявлено транспозиційні відношення між морфологічними формами в об'єктному значенні. Проаналізовано специфіку інфінітивів в семантико-синтаксичних позиціях об'єктів, зумовлених валентним потенціалом прислівникових предикатів якості та прислівникових предикатів стану. Репрезентовано підрядні частини складного речення як периферію засобів морфологічної експлікації правобічної об'єктної валентності.

Ключові слова: валентність, предикат, синтаксема, відмінок, підмет, присудок.

Обґрунтування наукової проблеми та її значення. Багатоаспектний, синтезований аналіз синтаксичних компонентів відповідно до специфіки їхньої семантики, формальних і функційних ознак позначений прагненням учених якнайповніше репрезентувати синтаксичні одиниці, адекватніше визначити їхню семантику та структуру. Потребує докладнішого аналізу й усебічного висвітлення комплекс проблем функційно-категорійного синтаксису української мови, з-поміж яких великої ваги набуває вивчення системи мінімальних семантико-синтаксичних і формально-синтаксичних одиниць.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній українській граматиці об'єктну синтаксеми на тлі семантичних типів предикатних компонентів вивчає І. Р. Вихованець [3]. Проблеми граматичної категорії об'єктності (об'єктної синтаксеми) також перебувають у центрі зацікавлень К. Г. Городенської [6], А. П. Загнітка [7], М. Я. Плющ [13], М. В. Мірченка [11], Т. Є. Масицької [9], О. Г. Межова [10], І. А. Пасічник [12] та інших вітчизняних дослідників. Проте системного опису об'єктних синтаксем з опорою на семантичну диференціацію прислівникових предикатів у лінгвоукраїністиці поки що немає. Тому потребує цілісного осмислення та ретельнішого аналізу специфічна семантика та засоби морфологічної експлікації об'єктних компонентів, зумовлених валентним потенціалом прислівникових предикатів.

Метою праці є дослідження специфіки прислівникових об'єктних синтаксем у семантичному аспекті на тлі відмінкової системи сучасної української літературної мови. Досягнення задекларованої мети передбачає розв'язання таких **завдань**: провести диференціацію правобічних субстанційних компонентів у семантико-синтаксичних позиціях об'єкта відповідно до семантичних типів прислівникових предикатів; визначити семантичне наповнення об'єктних елементів; вияви-

ти закономірності використання системи відмінків в об'єктних значеннях, вказати на транспозиційні відношення між об'єктними формами; окреслити симетрію / асиметрію компонентів семантико-синтаксичної та формально-синтаксичної структур.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Чотири різновиди правобічних залежних компонентів: прислівниковий об'єкт якісної ознаки, прислівниковий об'єкт стану, прислівниковий об'єкт якості-відношення, об'єкт стану-відношення – виокремлюємо відповідно до чотирьох узагальнених семантичних типів прислівникових предикатів (прислівникових предикатів якості, прислівникових предикатів якості-відношення, прислівникових предикатів стану, предикатів стану-відношення), валентним потенціалом яких прогнозовано в семантично елементарній структурі простого речення певну кількість залежних лівобічних і правобічних синтаксем із відповідним набором засобів лексичної та морфологічної експлікації. Прислівниковий об'єкт якісної ознаки та прислівниковий об'єкт стану позначають істот або предмети, на які спрямовано стан: *...це необхідно <...> для нього* (О. Іваненко); *...це нічого не варто* (Ю. Мушкетик); *...те <...> їй потрібно...* (В. Малик); *Що йому потрібно?* (В. Малик); *Ярославові стало шкода дівчини...* (П. Загребельний); *Лаврінові аж шкода стало Марка...* (Ю. Мушкетик); *Мені за неї лячно* (В. Слапчук); *Перед березовим запусом видно багаття* (У. Самчук); *...зір це видно не було* (В. Шевчук); *Страшно було Дорошеві тої палі* (Ю. Мушкетик); *...і чого тобі від мене треба?* (Н. Гуменюк). На противагу їм, прислівникові об'єкти якості-відношення та об'єкти стану-відношення вказують на істот або неістот як об'єкти порівняння, наприклад: *...щось краще за це?* (О. Гончар); *Нерівня душ – це гірше, ніж майна!* (Л. Костенко); *...йому куди веселіше [від інших]* (У. Самчук); *Карпові було краще [за інших]* (О. Іваненко); *Йому легше <...>, ніж будь-кому...* (В. Малик); *...комусь на світі гірше, як тобі* (Л. Костенко); *Сон – це все, що зараз для них було наймиліше [з усього]* (В. Малик).

У ролі морфологічних варіантів при таких об'єктах зафіксовані знахідний, родовий, давальний, орудний, місцевий та називний відмінки, що перебувають між собою в певних ієрархічних відношеннях. Характерно, що знахідний відмінок у своїй первинній семантико-синтаксичній об'єктній позиції найбільш диференційований від інших відмінків. У відмінковій системі сучасної української мови йому

надано статусу спеціалізованого відмінка об'єкта дії або стану [1, с. 84]. В об'єктній функції знахідний корелює з типовими відмінковими семантико-синтаксичними ознаками субстанційності, валентного зв'язку з предикатом, пасивності, фінальної спрямованості та формально-синтаксичною ознакою центральності. Своєрідність знахідного безприйменникового сучасні граматисти вбачають у його здатності до поєднання не лише з власне-дієсловами, а й із перехідними аналітичними дієсловами на зразок *(було, буде) видно, (було, буде) помітно, (було, буде) жаль* [1, с. 87; 10, с. 154]. Такий знахідний відмінок об'єкта може бути передбачений правобічною облігаторною валентністю прислівникових предикатів, що виражають стани, пов'язані із зоровим чи слуховим сприйняттям або передають емоції, зумовлені ставленням суб'єкта стану до когось або чогось тощо, наприклад: *Сивоокові згори видно було їхні голови...* (П. Загребельний); *...хлопцям чутно було тільки голос третього* (П. Загребельний); *І довго буде чутно чвал, і видно заграву криваву...* (Є. Маланюк); *На кожному проекті видно було велику, натхненну руку творця...* (У. Самчук); *Мені шкода батька* (Л. Костенко); *Руту їй жаль...* (В. Малик); *І тепер йому було шкода вороного огира?* (Ю. Мушкетик); *[Мальві] жаль стало Ахмета і пастушої волі* (Р. Іваничук); *Левкові шкода було старого священика* (Н. Гуменюк); *...мені теж іноді шкода того собачати* (Н. Гуменюк). Компонент у семантико-синтаксичній позиції суб'єкта в аналізованих структурах досить часто імпліцитно виражений, а експліцитно представлений лише елемент в об'єктній функції: *З вікон видно було пам'ятник Слави...* (І. Пільгук); *...видно хліб і жайворонкам, і сонцю, і всьому білому світу* (Є. Гуцало); *[Стіни] видно було аж із берега Індолу* (Р. Іваничук); *Ворога вже було видно...* (Ю. Мушкетик); *...було видно тільки підборіддя та губи...* (Ю. Мушкетик); *Обличчя не видно* (Н. Гуменюк). Іноді зону правобічної об'єктної факультативної валентності заповнює знахідний прийменниковий відмінок: *Мені буває лячно за людину...* (І. Драч); *За будь-яку владу час від часу буває соромно* (Л. Костенко); *Йому було трохи соромно за ці думки...* (Ю. Мушкетик); *Стало йому соромно й за драбинчатого старого воза з неошинованими колесами, й за безклубу Калитку, яка махала обтьопаним, <...> і за те, що віз немилосердно скрипів* (Ю. Мушкетик); *Хіба тобі не страшно за своє?* (Н. Гуменюк).

Нерідко в орбіту семантичної категорії об'єктності потрапляє родовий відмінок. Підпорядковуючись знахідному, родовий, крім об'єктного значення, позначає невластиву категорійній відмінковій природі супровідну предикатну кількісну семантику, у якій поєднано семантику категорій кількості і неозначеності [1, с. 96], а отже виконує функцію партитивності. Такий родовий спеціалізований на вираженні квантитативної партитивності, що передбачає часткове охоплення об'єкта дією або неповний перехід стану на об'єкт. Родовий аналізованої семантики зрідка трапляється в реченневих конструкціях із прислівниковими предикатами стану, наприклад: *До всього **худобини** потрібно...* (У. Самчук); *...на всяку всячину того **гроша** потрібно* (Ю. Мушкетик); [Вероніці] *все одно шкода **грошей*** (Н. Гуменюк). У структурах, що містять заперечення, родовий об'єктний звичайно домінує: *Мені не страшно **смерті*** (В. Підмогильний); *...йому **нічого** не страшно...* (Л. Костенко); *...душі **нічого** більше не потрібно* (Л. Костенко); *Вже не чути тут було величальних **погуків**...* (П. Загребельний); *...кволого **плямкання** чоловічкового й не чути було...* (П. Загребельний); [Ворона] *було не видно за туманом...* (Ю. Мушкетик); ***Тюльпанів** зовсім не було видно* (Ю. Мушкетик); *...обличчя його й далі не було видно...* (Ю. Мушкетик); *І **нічого** йому не було потрібно...* (Ю. Мушкетик); *...навуглини не було видно...* (В. Шевчук); *А може, народові й не треба **цього**?* (П. Загребельний). За таких умов відбулася трансформація стверджувальних реченневих структур у заперечні, що зумовила перехід вихідного знахідного відмінка в родовий. Зону факультативної об'єктної валентності репрезентує також прийменниковий родовий відмінок у деяких стверджувальних реченневих побудовах: *...їй **тяжко без нього**...* (Н. Гуменюк); *Байдуже йому [Сивоокові] **було до всіх**...* (П. Загребельний); ***Без вас** було б тут погано* (У. Самчук); *Мені **без тебе** сумно...* (Л. Костенко); ***Без них** було погано* (Н. Гуменюк). Односкладні речення із дво валентними прислівниковими предикатами, очевидно, потрібно витлумачувати як трансформи двоскладних реченневих структур із прикметниковими предикатами: *Тільки Сивооку <...> **було байдуже до всього*** (П. Загребельний) ← *Тільки Сивоок **був байдужий до всього***. Характерно, що суб'єктний давальний відмінок перебуває у відношеннях похідності із називним відмінком суб'єкта.

До спеціалізованих засобів морфологічної експлікації прислівникових об'єктів якості-відношення та об'єктів стану-відношення,

передбачених правобічною облігаторною валентністю компаративних прислівникових предикатів якості та предикатів стану, належать родовий відмінок із прийменником *від* (зрідка *од*) та знахідний відмінок із прийменником *за*: *...невольник для них нижче від худобини* (О. Бердник); *Добрий собака краще за злу людину* (Усна народна творчість); *...щось краще за це?* (О. Гончар); *Кожен старий гондольєр не гірше за спеціаліста* (О. Іваненко); *Ще важче [від інших] було Киляні...* (Ю. Мушкетик). Родовий відмінок із прийменниками *з* (*із*), *серед* та місцевий відмінок із прийменниками *у* (*в*), *на*, прогнотовані правобічною об'єктною факультативною валентністю прислівникових предикатів якості та предикатів стану суперлативної семантики, перебувають на периферії морфологічних варіантів об'єктних компонентів, наприклад: *...це найкраще від усяких ліків* (О. Іваненко); *Бо ж найгірше з усього, що може бути в людині, душа заяча, душа раба!* (О. Гончар); *А найгірше [з усього] той садок, ті рядочки щеп* (У. Самчук); *...се буде найліпше [з усього] для тебе...* (Р. Горак); *...йому було найгірше [у світі]...* (Г. Хоткевич); *...їй було чи не наймиліше* (Д. Міщенко).

В українській мові орудний відмінок також поповнює засоби морфологічного вираження компонента в семантико-синтаксичній функції об'єкта. За певних контекстних умов він реалізує правобічну об'єктну факультативну валентність двовалентних прислівникових предикатів на позначення емоційно-психічного стану людини, наприклад: *...і перед людьми не совісно, і самій не клопітно...* (Н. Гуменюк); *...їм було соромно <...> перед цими тисячами <...> людей...* (У. Самчук); *Улянці було <...> солодко з ним* (В. Яворівський); *Важко було <...> вам зі мною...* (Л. Костенко).

На периферії морфологічних варіантів категорії об'єктності перебуває називний відмінок. Називний об'єкта переважно зафіксований у двоскладних конструкціях із прислівниковими предикатами якості, напр.: *...це необхідно <...> для нього* (О. Іваненко); *Михайлу відомо те* (Ю. Мушкетик); *...не потрібно це їй* (В. Шевчук); *...це важливо [Янові]...* (Ю. Мушкетик); *Це всім відомо...* (В. Малик); *Це мені не зрозуміло* (В. Малик); *[Ігореві] <...> це вже було не так важливо* (В. Малик). У реченневих структурах такого зразка двовалентні прислівникові предикати якості звичайно співвідносні з двовалентними власне-дієслівними предикатами. За цих умов називний об'єкта також трансформаційно пов'язаний зі спеціалізованим засобом вира-

ження об'єктності – знахідним відмінком: *Це всім відомо...* (В. Малик) ← *Всі знають це*. Важливо також наголосити на невідповідності (асиметрії) компонентів семантико-синтаксичної та формально-синтаксичної структур: називний об'єктний виконує типову підметову позицію.

При прислівникових предикатах якості та прислівникових предикатах стану функцію об'єкта також заступають інфінітиви – складники лише семантично неелементарних реченневих побудов, наприклад: [Левкові] *вправити його [хребет] не складно* (Н. Гуменюк); *А жити [людям] варто* (Н. Гуменюк); [Русичам] *[залишатися] <...> тут небезпечно...* (В. Малик); [Вам] *говорити з ним про свою житлову проблему не варто* (Н. Гуменюк); [Хлопцеві] *<...> повз тітку йти страшно...* (Є. Гуцало); *...тікати [хлопцеві] страшно* (Є. Гуцало); *Йй <...> не страшно вмерти...* (В. Симоненко); – *Мені треба кінчити ці чоботи* (В. Шевчук); *...не страшно йому жити в оцій глушині* (Ю. Мушкетик); [Ярославові] *<...> треба було вичікувати відповідної хвили...* (П. Загребельний). Семантико-синтаксичні та формально-синтаксичні позиції аналізованих компонентів за цих умов не виявляють співвідносності. Інфінітив у двоскладних реченневих побудовах із формально-синтаксичного погляду виконує роль підмета, синтаксично набуваючи ознак відмінка – найважливішої граматичної категорії іменника. Цей підметовий інфінітив найчастіше витлумачено як корелят називного відмінка в семантично елементарному простому реченні [2, с. 82; 8, с. 253]. Інфінітиви повнозначних дієслів і предикативні прислівники на зразок *варто, потрібно, треба* та ін. зі зв'язкою *бути* в певній формі в односкладних конструкціях формують складені інфінітивні головні члени речення.

Іноді в рамках правобічної об'єктної валентності потрапляють предикатні компоненти, утворені внаслідок згортання частини складного речення, пор.: [Нам] *чутно <...> співи...* («Муза любові й боротьби...») ← *Ми чули, що хтось співає*. Як бачимо, називний об'єктний – наслідок трансформації базового елементарного речення *Хтось співає* з формально вираженим суб'єктом і предикатом дії.

На периферії засобів морфологічної експлікації об'єктної семантико-синтаксичної позиції перебувають підрядні частини складного речення, приєднані до головної частини за допомогою сполучників, наприклад: [Нам] *чутно, як шепотить трава...* (Є. Маланюк); *Як жили мешканці ставу під крижаною стелею, мені невідомо*

(О. Ольжич); [Нам] *чутно <...>, як в деревах кружляють соки* (Є. Маланюк); *...по його очах було видно, що він також задоволений і перемогою, і здобиччю* (В. Малик); *...і мені так стало жаль, що я вже не їхній...* (О. Довженко); *...всім було видно, як за верхівцем підстрибувала на вибоях темна згорблена постать юнака* (В. Малик); *...тим більше було для мене цікаво, що я добре розумію...* (Р. Горак); *...їй [Марії] легше буде, ніж будь-кому...* (О. Іваненко); *...тут, мовляв, не гірше, ніж у заводськiм профілакторії* (О. Гончар); *...комусь на світі гірше, як тобі* (Л. Костенко); *...може, й гірше, ніж на панцині...* (О. Іваненко); *Людині теж іноді не краще, як собаці* (Н. Гуменюк). Аналізовані складнопідрядні речення утворені за зразком простого речення і відбивають явища транспозиції другого ступеня [4, с. 27–28; 14, с. 400–401, 533–534], за якої реченнєві структури, а не окремі слова заступають відкриті правобічною валентністю неступеньованих і ступеньованих прислівникових предикатів об'єктні семантико-синтаксичні позиції. Підрядна частина за цих умов – переважно корелят субстантива в знахідному відмінку.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Отже, зону правобічної облігаторної або факультативної об'єктної валентності прислівникових предикатів репрезентують чотири семантичні різновиди залежних компонентів в семантико-синтаксичних функціях прислівникового об'єкта якісної ознаки, прислівникового об'єкта стану, прислівникового об'єкта якості-відношення та об'єкта стану-відношення з виразною семантичною специфікою та спеціальними засобами морфологічної експлікації. Системний аналіз різновидів суб'єктних синтаксем у перспективі дасть змогу цілісно дослідити лівобічний та правобічний валентний ресурс прислівникових предикатів.

Література

1. Вихованець І. Р. Система відмінків української мови : [монографія] / І. Р. Вихованець. – К. : Наук. думка, 1987. – 231 с.
2. Вихованець І. Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті : [монографія] / І. Р. Вихованець. – К. : Наук. думка, 1988. – 256 с.
3. Вихованець І. Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови : [монографія] / І. Р. Вихованець. – К. : Наук. думка, 1992. – 222 с.
4. Вихованець І. Р. Складнопідрядні речення на тлі семантико-синтаксичної валентності / І. Р. Вихованець // Лінгвістичні студії : [зб. наук. пр. / укл. : Анатолій Загнітко (наук. ред.) та ін.]. – Донецьк : ДонДУ, 1996. – Вип. 2. – С. 27–31.

5. Городенська К. Реченнєвотвірний потенціал предикатів якості / Катерина Городенська // Лінгвістичні студії : [зб. наук. пр. / укл. : Анатолій Загнітко (наук. ред.) та ін.]. – Донецьк : ДонНУ, 2001. – Вип. 7. – С. 27–31.
6. Загнітко А. П. Теоретична грамати́ка сучасної української мови. Морфологія. Синтаксис / А. П. Загнітко. – Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. – 992 с.
7. Костусяк Н. М. Структура міжрівневих категорій сучасної української мови : [монографія] / Н. М. Костусяк. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. – 452 с.
8. Мацицька Т. Є. Типологія семантико-синтаксичних реченневих залежностей : [монографія] / Т. Є. Мацицька. – Луцьк : ПВД «Твердиня», 2016. – 416 с.
9. Межов О. Г. Типологія мінімальних семантико-синтаксичних одиниць : [монографія] / О. Г. Межов. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. – 464 с.
10. Мірченко М. В. Структура синтаксичних категорій : [монографія] / М. В. Мірченко. – [2-е вид., переробл.]. – Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2004. – 393 с.
11. Пасічник І. А. Категорія валентності предикативних прикметників : [монографія] / І. А. Пасічник. – Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2006. – 183 с.
12. Плющ М. Я. Категорія суб'єкта і об'єкта в структурі простого речення : [навч. посіб.] / М. Я. Плющ. – К. : Вища шк., 1986. – 175 с.
13. Теньер Л. Основы структурного синтаксиса / Люсьен Теньер ; [пер. с фр. И. М. Богуславского и др.]. – М. : Прогресс, 1988. – 654 с.

References

1. Vykhoanets I. R. Systema vidminkiv ukrainskoi movy : [monohrafiia] / I. R. Vykhoanets. – K. : Nauk. dumka, 1987. – 231 s.
2. Vykhoanets I. R. Chastyny movy v semantyko-hramatychnomu aspekti : [monohrafiia] / I. R. Vykhoanets. – K. : Nauk. dumka, 1988. – 256 s.
3. Vykhoanets I. R. Narysy z funktsionalnoho syntaksysu ukrainskoi movy : [monohrafiia] / I. R. Vykhoanets. – K. : Nauk. dumka, 1992. – 222 s.
4. Vykhoanets I. R. Skladnovidriadni rechennia na tli semantyko-syntaksychnoi valentnosti / I. R. Vykhoanets // Lnhvistychni studii : [zb. nauk. pr. / ukl. : Anatolii Zahnitko (nauk. red.) ta in.]. – Donetsk : DonDU, 1996. – Vyp. 2. – S. 27–31.
5. Horodenska K. Rechennievotvirnyi potentsial predykativ yakosti / Kateryna Horodenska // Lnhvistychni studii : [zb. nauk. pr. / ukl. : Anatolii Zahnitko (nauk. red.) ta in.]. – Donetsk : DonNU, 2001. – Vyp. 7. – S. 27–31.
6. Zahnitko A. P. Teoretychna hramatyka suchasnoi ukrainskoi movy. Morfolohiia. Syntaksys / A. P. Zahnitko. – Donetsk : TOV «VKF «БАО», 2011. – 992 s.
7. Kostusiak N. M. Struktura mizhrivnevnykh katehorii suchasnoi ukrainskoi movy : [monohrafiia] / N. M. Kostusiak. – Lutsk : Volyn. nats. un-t im. Lesi Ukrainky, 2012. – 452 s.
8. Masytska T. Ie. Typolohiia semantyko-syntaksychnykh rechennievnykh zalezhnosti : [monohrafiia] / T. Ie. Masytska. – Lutsk : PVD «Tverdynia», 2016. – 416 s.

9. Mezhov O. H. Typolohiia minimalnykh semantyko-syntaksychnykh odynyts : [monohrafiia] / O. H. Mezhov. – Lutsk : Volyn. nats. un-t im. Lesi Ukrainky, 2012. – 464 s.
10. Mirchenko M. V. Struktura syntaksychnykh katehorii : [monohrafiia] / M. V. Mirchenko. – [2-e vyd., pererobl.]. – Lutsk : RVV «Vezha» Volyn. derzh. un-tu im. Lesi Ukrainky, 2004. – 393 s.
11. Pasichnyk I. A. Katehoriia valentnosti predykatyvnykh prykmetnykiv : [monohrafiia] / I. A. Pasichnyk. – Lutsk : RVV «Vezha» Volyn. derzh. un-tu im. Lesi Ukrainky, 2006. – 183 s.
12. Pliushch M. Ia. Katehoriia subiekta i obiehta v strukturi prostoho rechennia : [navch. posib.] / M. Ia. Pliushch. – K. : Vyscha shk., 1986. – 175 s.
13. Tenier L. Osnovy strukturnogo sintaksisa / Liusien Tenier ; [per. s fr. Y. M. Boguslavskogo i dr.]. – M. : Progress, 1988. – 654 s.

Мельник Ирина. Объектная синтаксема на фоне правосторонней валентности наречных предикатов. В статье осуществлен целостный анализ четырех семантических разновидностей правосторонних субстанциональных компонентов в семантико-синтаксических позициях наречного объекта качественного признака, наречного объекта состояния, наречного объекта качества-отношения, объекта состояния-отношения в соответствии с четырьмя семантическими типами наречных предикатов. Охарактеризована лексическая специфика анализируемых семантических разновидностей наречных объектных синтаксем. Проанализированы особенности дифференциации объектных семантико-синтаксических позиций на фоне падежной системы современного украинского языка. Изучен винительный падеж как центральный падеж объекта, а также родительный, дательный, творительный, предложный, именительный падежи в объектной функции, установлены иерархические отношения между ними. Выявлены транспозиционные отношения между морфологическими формами в объектном значении. Проанализирована специфика инфинитивов в семантико-синтаксических позициях объектов, predetermined валентным потенциалом наречных предикатов качества и состояния. Представлены подчинительные части сложного предложения как периферия средств морфологической экспликации правосторонней объектной валентности.

Ключевые слова: валентность, предикат, синтаксема, падеж, подлежащее, сказуемое.

Melnyk Iryna. Object Syntaxemes on the Basis of the Right-Hand Valency of Adverb Predicates. In the article the complex analysis of the four semantic types of the right-hand substantive components in semantic-syntactical positions of the adverb object of quality, adverb object of state, adverb object of quality-relation, adverb object of state-relation according to four meaning types of adverb predicates has been carried out. The lexical specificity of the analysed semantic types of adverb object syntaxemes has been characterized. The peculiarities of the differentiation of object semantic-syntactical positions on the basis of the case system of the modern Ukrainian language has been analysed. The accusative case as the main case for the object has been studied, as well as

the genitive, dative, ablative, locative and nominative cases in the function of object and the hierarchical relations among them have been defined. The transpositional relations between morphological forms with the object meaning have been identified. The specificity of infinitives in the semantic-syntactical positions of objects, caused by the valency potential of adverb predicates of quality and adverb predicates of state, has been analysed. The secondary members of the complex sentence as the peripheral means of the morphological explication of the right-hand object valency have been represented.

Key words: valency, predicate, syntaxeme, case, subject, predicate.

УДК 811.161.2:8'243:37:008

Вікторія Пабат

УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК ІНОЗЕМНА – ШЛЯХ ДО ПОЛІКУЛЬТУРНОГО ОСВІТЬОГО ПРОСТОРУ

У статті проаналізовано методичні вимоги щодо вивчення української мови як іноземної. Закцентовано на актуальності нормативних документів, їхнього корегування відповідно до європейських вимог. Описано структуру мовної підготовки з урахуванням двох складників: мовної та мовленнєвої компетентності. Схарактеризовано важливість новітніх інтерактивних методів навчання на прикладі створення освітянського порталу для вивчення української мови як іноземної «Крок до України».

Ключові слова: українська мова як іноземна, володіння мовою, рівневий підхід, сфери спілкування, мовна компетентність, мовленнєва компетентність, інокомунікант, інтерактивне навчання.

Обґрунтування наукової проблеми та її значення. Активний розвиток міжнародного освітнього простору позитивно сприяє створенню глобальної стратегії освіти людини незалежно від місця її проживання й освітнього рівня. Сучасна освіта повинна стати міжнародною; університетська освіта набуває рис полікультурної освіти, що розвиває здатність оцінювати явища з позицій іншої людини, різних культур, різних соціально-економічних формацій, створює ефективне полікультурне середовище.

Актуальність питання щодо місця української мови як іноземної в освітньому українському просторі зокрема чи світовому загалом визначена насамперед певними соціокультурними чинниками, серед яких важливими є такі: імідж української мови в світі, зміна статусу Украї-